

226. สภาพการผลิตและการตลาดสับปะรดของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออก

ชลธิชา เตโช พุฒนา รุ่งระวี ไกรศร ตาวงศ์
อุไรวรรณ นาสพัฒน์ สมพร วนะสิทธิ์

บทคัดย่อ

เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดสับปะรดของเกษตรกรภาคตะวันออก จึงได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการผลิตสับปะรด ในปี พ.ศ. 2550-2551 โดยการสุ่มเกษตรกรที่ปลูกสับปะรดในจังหวัดระยอง ชลบุรี และตราด ด้วยวิธีสุ่มเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 159 ครัวเรือน ทำการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม ระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคม 2551 ผลการศึกษาสรุปผลดังนี้ ลักษณะการปลูกสับปะรดของเกษตรกร มี 2 ลักษณะคือ ปลูกเป็นแบบพืชเชิงเดี่ยว มีร้อยละ 69 และแบบปลูกเป็นพืชแซม ร้อยละ 31 โดยปลูกเป็นพืชแซมยางพารามากที่สุด ร้อยละ 88 มะพร้าวร้อยละ 6 ปาล์ม ร้อยละ 4 และมะขามร้อยละ 2 ปลูกสับปะรดเป็นอาชีพหลักร้อยละ 87 จุดประสงค์ในการปลูกคือ เพื่อส่งโรงงานมากที่สุดคือร้อยละ 73 เกษตรกรมีเนื้อที่เพาะปลูกเฉลี่ย 10 ไร่/ครัวเรือน โดยสับปะรดในพืชเชิงเดี่ยวจะเป็นสับปะรดปลูก คือหลังจากเก็บผลผลิตหมดแล้วจะทำการปลูกใหม่ทุกครั้ง ใน 1 ไร่ ปลูกได้ประมาณ 7,000-8,000 ต้น ส่วนการปลูกแบบเป็นพืชแซมส่วนใหญ่เป็นแบบไวด้อ จะปลูกครั้งเดียวและจะเก็บผลผลิตไปได้ประมาณ 3-5 ปี ใน 1 ไร่ ปลูกได้ประมาณ 3,500-4,000 ต้น เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตสับปะรดในด้านต่างๆ คือ พันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา สุขลักษณะ โรค/แมลง วิธีการปฏิบัติของเกษตรกร และการเก็บเกี่ยว พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกพันธุ์ปัตตาเวีย ร้อยละ 97 ที่เหลือ ปลูกพันธุ์ตราดสีทอง ส่วนเหตุผลของเกษตรกรในการปลูกพันธุ์ดังกล่าว 3 อันดับแรกคือ ตรงตามความต้องการของโรงงาน ร้อยละ 72 หาพันธุ์ง่าย ร้อยละ 12 เหมาะกับสภาพดินฟ้าอากาศ ร้อยละ 10 ในการเตรียมแปลงปลูกสับปะรดมีการปรับพื้นที่ด้วยการไถในการปลูกพืชทั้ง 2 แบบ ในพืชแซมไถเฉลี่ยประมาณ 2-3 ครั้ง ส่วนในพืชแบบเชิงเดี่ยวไถประมาณ 3-4 ครั้ง เกษตรกรมีการใช้สารเคมีซบ/พ่น หน่อ ก่อนปลูกสับปะรด เพื่อลดการสูญเสียต้นจากเชื้อราและโรคเน่า โดยเฉพาะถ้าปลูกในฤดูฝน พบว่าในการปลูกแบบพืชแซมมีการซบสาร ร้อยละ 35 ในพืชเชิงเดี่ยว ร้อยละ 5 สารที่ซบคือออลิเอทพบร้อยละ 88 ในพืชแซม และร้อยละ 80 ในพืชเชิงเดี่ยว การดูแลรักษามีการใช้ปุ๋ย โดยใส่ปุ๋ยครั้งแรกหลังจากมีฝน ใส่มากกว่า 1 ชนิดโดยเป็น 3 ช่วงการใส่ คือก่อนการบังคับดอก พร้อมกับบังคับดอก และหลังบังคับดอก โดยปุ๋ยที่ใส่มากที่สุดไนโตรเจนในพืชแซม ได้แก่ สูตร 15-15-15 สูตร 21-0-0 สูตร 46-0-0 พบร้อยละ 57 14 และ 12 ตามลำดับ ส่วนในพืชเชิงเดี่ยวใช้สูตรเดียวกันพบร้อยละ 79 72 และ 37 ตามลำดับ และโดยเฉลี่ยแล้วในพืชแซมจะใส่ปุ๋ยทั้งหมดจนถึงเก็บเกี่ยว ประมาณ 4 ครั้ง ส่วนแบบพืชเชิงเดี่ยวจะใส่มากกว่าคือประมาณ 6 ครั้ง การให้น้ำโดยทั่วไปเกษตรกรจะอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการเพาะปลูก แต่ช่วงที่แห้งแล้งมากจะให้น้ำ ในพืชแซมพบว่าการให้น้ำร้อยละ 20 ในพืชเชิงเดี่ยวร้อยละ 48 โดยส่วนมากจะให้น้ำในฤดูหนาวคือร้อยละ 83 ในพืชแซม และร้อยละ 96 ในพืชเชิงเดี่ยว ความถี่ในการให้จะให้ติดต่อกันเฉลี่ย 8-9 ครั้งในการปลูกพืชทั้ง 2 ลักษณะ การกำจัดวัชพืช มีการกำจัดทุกครัวเรือน โดยสารเคมีที่ใช้คือ ไดยูรอน พบทุกครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง รองลงมาได้แก่ โบรมาซิล พบร้อยละ 93 ในพืชเชิงเดี่ยวและร้อยละ 42 ในพืชแซม และมีการกำจัดด้วยการถอนทิ้งหรือการถางแมลงส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา สำหรับโรคพบโรคเหี่ยวมากในพืชที่ปลูกแบบเชิงเดี่ยว ที่จังหวัดระยองและชลบุรี พบร้อยละ 98 และโดยส่วนใหญ่พืชทั้ง 2 ระบบปลูกจะไม่กำจัดร้อยละ 75 ในพืชแซม และร้อยละ 92 ในพืชเชิงเดี่ยวเนื่องจากไม่รู้วิธีการกำจัด ส่วนในกลุ่มที่มีการกำจัดจะใช้สารออลิเอทในการกำจัดมากที่สุดพบในพืชแซมร้อยละ 42 และในแบบพืชเชิงเดี่ยวร้อยละ 80 มีการใช้สารเคมีในการบังคับดอกเพื่อให้สับปะรดออกดอกพร้อมกันและสม่ำเสมอ และเก็บเกี่ยวพร้อมกันในช่วงเวลาที่ต้องการผลผลิต โดยบังคับเวลาเช้าหรือเย็น สำหรับสารเคมีที่เกษตรกรใช้บังคับดอก มี 2 ลักษณะคือแบบหยอดด้วยถ่านแก๊สคาร์ไบด์ พบร้อยละ 49 ในพืชแซม และร้อยละ 18

ในระบบพืชเชิงเดี่ยว อีกแบบหนึ่งคือ พันธุ์สารเคมี พบร้อยละ 76 ในพืชแซม และ ร้อยละ 99 ในพืชเชิงเดี่ยว โดยสารเคมีที่ใช้มากที่สุด คือ เอทธิพอน พบร้อยละ 59 และ 69 ในพืชแซม และ ในพืชเชิงเดี่ยว ตามลำดับ การแกะจุกสับปรด มีร้อยละ 72 ในการปลูกแบบเป็นพืชแซมขณะที่พืชแบบเชิงเดี่ยวมีการแกะจุกเพียงร้อยละ 6 การคลุมผลสับปรดในช่วงที่แดดร้อนจัด มีร้อยละ 63 ในพืชแซมและ ร้อยละ 60 ในพืชเชิงเดี่ยว วัสดุที่นิยมใช้คลุมคือ กระดาษหนังสือพิมพ์โดยทำเป็นถุงครอบ การเก็บเกี่ยวสับปรดจะเริ่มเก็บผลผลิตได้ตั้งแต่หลังบังคับดอก ประมาณ 5 เดือนขึ้นไปโดยจะเก็บสับปรดเมื่อตาของผลสับปรดเปิดประมาณ 2-3 ตา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจำหน่าย ถ้าผลิตเป็นสับปรดกระป๋องโรงงานจะเก็บตามการกำหนดเปอร์เซ็นต์ความสุกของโรงงาน ผลผลิตสับปรด เกษตรกรที่ปลูกแบบเป็นพืชแซมได้ผลผลิตเฉลี่ย 3 ตัน/ไร่ ส่วนเกษตรกรที่ปลูกแบบพืชเชิงเดี่ยว ได้ผลผลิตเฉลี่ย 5.4 ตัน/ไร่ การจำหน่ายผลผลิต เกษตรกรมีช่องทางการจำหน่ายผลผลิตได้หลายช่องทาง คือ ส่งโรงงานสับปรดกระป๋อง ส่งแผง และส่งแม่ค้าขายผลสด หรือขายเอง โดยส่วนใหญ่ส่งโรงงานมากกว่าร้อยละ 73 ราคาขายเฉลี่ยประมาณ 4- 5 บาท/กก ขายผลสดได้ราคาที่สูงกว่าส่งโรงงานหรือส่งแผงประมาณ 1 บาท ต้นทุนการผลิตสับปรด แบบปลูกเป็นพืชแซม เฉลี่ยไร่ละ 12,479.52 ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร ไร่ละ 11,780.10 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 94 และต้นทุนคงที่ ไร่ละ 699.41 หรือคิดเป็นร้อยละ 6 ของต้นทุนทั้งหมด ค่าต้นทุนเป็นค่าใช้จ่ายที่มากที่สุดคือไร่ละ 2,677 บาท คิดเป็นร้อยละ 23 ของต้นทุนผันแปร รองลงมาคือ ค่าปุ๋ยเคมีไร่ละ 2,249 บาท คิดเป็นร้อยละ 19 ของต้นทุนผันแปร และ ค่าจ้างแรงงานหักหน้อพันธุ์ ไร่ละ 855.53 บาท คิดเป็นร้อยละ 7 ของต้นทุนผันแปร ต้นทุนการผลิตสับปรด แบบปลูกเป็นพืชเชิงเดี่ยว เฉลี่ยไร่ละ 21,371.73 บาท ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร ไร่ละ 20,099.37 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 94 และต้นทุนคงที่ ไร่ละ 1,272.35 หรือคิดเป็นร้อยละ 6 ของต้นทุนทั้งหมด ค่าต้นทุนเป็นค่าใช้จ่ายที่มากที่สุดคือไร่ละ 4,279.13 บาท คิดเป็นร้อยละ 21 ของต้นทุนผันแปร รองลงมาคือ ค่าปุ๋ยเคมีไร่ละ 3,669.93 บาทคิดเป็นร้อยละ 18 ของต้นทุนผันแปร และ ค่าซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์ ไร่ละ 1,758.06 บาทคิดเป็นร้อยละ 9 ของต้นทุนผันแปร สำหรับปัญหาในการผลิตที่พบมาก 3 อันดับแรกในพืชแซมได้แก่ ราคา โรค และแรงงาน พบร้อยละ 48 44 และ 40 ตามลำดับ ในพืชเชิงเดี่ยวได้แก่ โรค ราคา และปุ๋ย/ยาราคาแพง พบร้อยละ 98 42 และ 23 ตามลำดับ

การนำไปใช้ประโยชน์

ได้ข้อมูลเทคโนโลยีการผลิตสับปรด และต้นทุนการผลิตสับปรดของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้หน่วยงาน หรือนักวิชาการที่เกี่ยวข้องนำผลงานวิจัยไปใช้พัฒนางานวิจัย และเสริมสร้างประสิทธิภาพงานวิจัยด้านการเกษตรของกรมฯ